

**VANHOJEN RAKENNUSTEN PURKAMISEN DISKURSSIT
SUOMESSA 1960-LUVUN LEHTIKIRJOITTELUSSA**

Saara Koskela-Issa
Kandidaatintutkielma
Taidehistoria
Musiikin, taiteen ja kulttuurin
tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Saara Koskela-Issa	
Työn nimi Vanhojen rakennusten purkamisen diskurssit Suomessa 1960-luvun lehtikirjoittelussa	
Oppiaine Taidehistoria	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 18
Tiivistelmä <p>1960-luvulla Suomessa purettiin runsaasti vanhaa rakennuskantaa. Perusteluina purkamisille oli vanhojen rakennusten epäkäytännöllisyys ja se, etteivät ne vastanneet modernistisia ihanteita. Ihmisten mielissä tietyn aikakauden arkkitehtuuri kantoi mukanaan arvoja, joista haluttiin päästä eroon. Näitä ajatuksia ja mielikuvia oli osaltaan luomassa aikansa merkittävin joukkomedia: lehdistö. Tässä tutkielmassa haluttiin selvittää, millainen kuva vanhoista rakennuksista luotiin lehtikirjoittelulla ja miten purettavaksi joutuneiden rakennusten kohtaloa perusteltiin.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on käytetty diskurssianalyysia. Aineisto on kerätty Kansalliskirjaston digitaalisesta arkistosta ja se koostuu 1960-luvulla julkaistuista sanoma- ja aikauslehtikirjoituksista. Aineistosta erottui kolme diskurssia, jotka on nimetty kehityksen, rappion ja perinteen diskursseiksi. Lehtikirjoittelussa näkyi sodan jälkeisenä aikana vallinnut voimakas tarve saada kansakunta jaloilleen sekä kunnianhimoiset tulevaisuusnäkymät. Vastapainona esiintyi myös vanhaa rakennuskantaa arvostavaa kirjoittelua, mutta sen ääni jäi valitettavan hiljaiseksi.</p>	
Asiasanat - arkkitehtuuri, diskurssianalyysi, media, modernismi, rakennustaide	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuskysymykset	2
1.2	Aiemmasta tutkimuksesta	2
1.3	Aineiston esittely	3
1.4	Diskurssianalyysi	4
2	1960-LUVUN RAKENTAMISESTA	5
2.1	Suomi 1960-luvulla	5
2.2	Arkkitehtuuri ja modernismi	7
3	KOLME DISKURSSIA	8
3.1	Kehitys	9
3.2	Rappio	10
3.3	Perinne	12
4	PÄÄTÄNTÖ	14
	LÄHTEET	16

1 JOHDANTO

Toisen maailmansodan jälkeinen aika oli Suomessa voimakasta uudisrakentamisen ja ylipäänsä uudistushenkisyyden aikaa. Muutokset rakentamisessa alkoivat 1950-luvulla jatkuen 1980-luvulle asti, 1960-luvun ollessa voimakkainta muutoksen aikaa. Väestö kasvoi ja muuttoliike maalta kaupunkiin lisääntyi, minkä vuoksi tarvittiin kipeästi uusia asuntoja. Myös kansalaisten elintaso-odotusten kohoaminen ja tavoite hyvinvointivaltiosta lisäsivät asumiseen liittyviä vaatimuksia.¹ Nämä tavoitteet ja vaatimukset loivat paineen, jonka seurauksena uusien rakennusten tieltä purettiin valtavat määrät vanhaa rakennuskantaa.

Toisinaan purkaminen oli varmastikin tarpeellista. Usein kuitenkin purettiin täysin asumiskelpoisia taloja sekä kulttuuriperinnöllisesti arvokkaita rakennuksia. Nykyiselle vanhoja taloja koskevalle keskustelulle on tyypillistä harmitella menetettyä kulttuuriperintöä sekä moittia kärkkäästikin menneinä vuosikymmeninä tehtyjä purkamisia ja korjaustoimenpiteitä. Vanhoja taloja arvostetaan, ja moni pitää niiden edustamaa estetiikkaa itselleen mieluisana. Uudisrakennuskauden betoniset lähiöt puolestaan saavat osakseen voimakasta kritiikkiä.

Tässä tutkielmassa olen halunnut selvittää, millaista oli purettavista taloista käyty julkinen keskustelu 1960-luvulla. Tiedämme, että medialla on merkittävä vaikutus niihin keskusteluihin, joita kulloinkin yhteiskunnassa on pinnalla, ja erityisesti ennen sosiaalisen median ja internetin käytön yleistymistä sanomalehdillä oli kenties suurin valta vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin. Media ohjailee keskustelua ja vaikuttaa mielipiteiden ja kantojen muodostumiseen². Näin ollen median luoma diskurssi rakentaa yhteiskuntaa ja sen jäsenien ajatusmaailmaa. Halusin tietää, millaiseen sävyyn lehdistössä puhuttiin purettavista – ja ylipäätään vanhoista taloista 1960-luvulla. Olen rajannut aiheeni Suomen sisälle, vaikka vastaavia ilmiöitä on nähty myös muualla maailmassa, kuten naapurimaassamme Ruotsissa³. Fokukseni on pääasiassa kaupungeissa tapahtuneissa muutoksissa, koska purkamisen taustat olivat muuttoliikkeessä maalta kaupunkiin ja siitä seurannut asuntopula. Kaupungeissa siis näkyy parhaiten purkuhävityksen laajuus ja sen taustalla olevat sosiopoliittiset syyt, vaikka maaseutummeakaan ei voida sanoa säästyneen uudistushengeltä. Näkökulmani keskittyy ennen kaikkea lehdistön luomiin mielikuviin. Lehdistössä puheenvuoroja (eli valtaa) käyttivät 1960-luvulla toimittajat, asiantuntijat, poliitikot ja satunnaiset maallikot. Tässä tutkielmassa en keskity erityisesti arkkitehtien lausuntoihin, vaikka lienee selvää, että asiantuntijoiden näkemykset ohjailivat ainakin osittain myös yleistä diskurssia.

---

¹ Standertskjöld 2011, 10–11.

² esim. Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 12–13.

³ Lahtinen 2009, 30.

Useimmissa käyttämässäni lähteissä puhutaan ”vanhoista taloista” määrittelemättä sen tarkemmin niiden tyyliä tai rakennusajankohtaa. Sen vuoksi myös tässä tutkielmassa käytän käsitettä ”vanhat talot”, jolla viitataan 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun rakennuksiin, eli rakennuksiin, jotka on rakennettu ennen funktionalismin rantautumista Suomeen.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmani syntyi ristiriidasta 1960-luvulla tapahtuneen purkamisen ja hävityksen sekä nykyisin vallitsevien esteettisten ja eettisten arvojen välillä. Kuten aiemmin on jo käynyt ilmi, vanhaa rakennuskantaa purettiin surutta. Tänä päivänä vanhoja taloja ja niiden tekemiseen vaadittua käsityötaitoa ihaillaan. Porvoon ja Kristiinankirkon vanhat kaupungit ovat erittäin suosittuja kotimaan matkailukohteita. Rakennusten kunnostus nähdään myös ekologisena ympäristötekona. Vanhassa talossa asumisesta kirjoitetaan romantisoitujen aikakauslehdissä ja jopa ränsistyneille autiotaloille riittää halukkaita korjaajia. Oliko siis ihmisten estetiikkakäsitys täysin erilainen 1960- ja 1970-luvuilla? Eivätkö aikalaiset kokeneet vaikkapa vuosisadan vaihteen rakennuksia kauniina? Miten nämä kauneuskäsitykset näkyvät sanomalehtikirjoittelussa 1960-luvulla? Näistä pohdinnoista syntyivät tutkimuskysymykseni, jotka ovat seuraavat:

1. Miten vanhoista rakennuksista kirjoitettiin sanoma- ja aikakauslehdissä 1960-luvulla? Millainen suhtautuminen vanhoihin rakennuksiin tuohon aikaan vallitsi lehtikirjoittelun mukaan?
2. Miten vanhoihin rakennuksiin kohdistuvia purkupäätöksiä perusteltiin sanomalehdissä?

1.2 Aiemmasta tutkimuksesta

Tutkielmani aihe liittyy Suomen arkkitehtuurin tutkimukseen sekä ohuesti estetiikan tutkimukseen, mutta sivuaa aineiston ja menetelmänsä puolesta mediatutkimusta, jolloin aihe koskee myös yhteiskuntaa, sosiaalipolitiikkaa, oikeutta, lakia ja valtaa.

1950–1980-luvuilla Suomessa tapahtunutta massiivista rakennuskannan muutosta on tutkittu paljon ja useista näkökulmista: tuskin on olemassa Suomen arkkitehtuurista kertovaa kirjaa, jossa purkamisia ei mainittaisi. Tässä tutkielmassa merkittävää taustatietoa on antanut Elina Standertskjöldin yleisteos *Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980* (2011). Vilhelm Helanderin ja Mikael Sundmanin *Saneeraus suomalaisessa kaupungissa* (1972) auttoi Hannu Klamin *Turun tauti* (1982) teoksen kanssa käsittämään tapahtumien taustalla vallinnutta arvomaailmaa ja toimintaa sekä sen

mahdollistanutta politiikkaa. Timo Kohon teos *Menneisyyden muistikuvat* (2003) puolestaan avasi arkkitehtien mielenmaisemaa sekä perinteen ja arkkitehtuurin yhdistämisen problematiikkaa.

Mainittujen teosten lisäksi aiheesta on kirjoitettu paljon niin tieteellisiä kuin populaarimpiakin teoksia sekä useita väitöskirjoja ja pro gradu -tutkimuksia. Aihe on siis laajalti tutkittu, mutta edelleen täysin relevantti, minkä puolesta puhuvat aivan viimeaikoinakin julkaistut artikkelit, joissa ”turun taudin” todetaan elävän ja voivan hyvin⁴.

1.3 Aineiston esittely

Tutkielmassa käytetty aineisto on kerätty kokonaisuudessaan Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista (digi.kansalliskirjasto.fi). Aineistoksi valikoidut, pääasiassa toimittajien kirjoittamat lehtiartikkelit on haarukoitu hakusanoilla ”vanha talo”, ”ruma talo” sekä ”röttelö”. Lisäksi hakusanana käytettiin fraasia ”vanha talo pur*”, koska haluttiin kohdistaa haku nimenomaan purettaviin rakennuksiin. Aineiston keruun kannalta heikkoudeksi osoittautui hakusanojen epätarkkuus. Luultavasti hedelmällisemmän aineiston olisi saanut kerättyä keskittymällä tiettyyn rakennukseen tai ympäristöön, joka aiottiin purkaa. Tällöin myös aineiston rajaaminen olisi onnistunut paremmin. Käytettyjen hakusanojen toisena heikkoutena on osan valmiiksi sisältämä asenne, joka luonnollisesti vaikuttaa aineistoksi valikoituneiden tekstien sisältöön. Toisaalta tutkimuksessa haluttiin löytää juuri niitä voimakkaita asenteita, joita vanhoja taloja kohtaan oli, eikä niinkään diplomaattisen neutraaleja lausuntoja.

Aineiston aikaikkuna oli aluksi vuosien 1950–1979 välillä, mutta rajautui lopulta aikavälille 1.1.1960–31.12.1969. Tämän aikavälin ulkopuolelle rajautui kiinnostavia artikkeleita, jotka oli jätettävä pois, jotta aineiston valikoituminen pysyisi riittävän systemaattisena. Sanomalehtien lisäksi käytiin läpi Kansalliskirjaston digitaalisesta aineistosta aikakauslehdet aikaväliltä 1.1.1960–31.12.1969, joissa esiintyi sana pari ”vanha talo”. Kyseisen ajanjakson sanomalehdet eivät ole julkisesti saatavissa, mutta yliopiston Haka-tunnuksilla kirjautumalla ja kirjoittamalla lyhyen selityksen siitä, mihin käyttötarkoitukseen materiaalia käyttää, pääsee lukemaan tarvitsemaansa aineistoa. Lehtiartikkelit valikoituivat tutkielmaan osittain satunnaisesti, sillä koko materiaalin läpikäyminen olisi ollut valtavan suuri työ. Lopullinen tutkimusaineisto koostuu 23 lehtiartikkelista, joista kahdeksan on aikakauslehdistä ja loput 15 sanomalehdistä. Tavoitteena oli kerätä aineistoa sen verran, että se saturoituisi. Aineiston saturoitumisella viitataan tässä tutkielmassa siihen, kun aineistosta esiin nousevat diskurssit alkavat toistua⁵.

---

⁴ Esim. Mölsä 2019; Holmila 2022.

⁵ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 182.

1.4 Diskurssianalyysi

Perinteinen taidehistoriallinen tutkimus keskittyy usein visuaalisuuteen. Yhtä lailla taidehistorian tutkimukseen kuuluu kuitenkin myös se, mitä visuaalisista ilmiöistä puhutaan ja miten niitä sanoitetaan. Yksi tapa tutkia taiteeseen liittyvää kielenkäyttöä on diskurssianalyysi, joka perustuu ajatukseen siitä, että kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta⁶. Kieli ei siis vain kerro todellisuudesta, vaan luo sitä. Sanavalinnoilla vaikutetaan siihen, millainen maailma on tai millaisena sen koemme. Tutkimuksessa voidaan tarkastella sitä, mitä kielenkäyttäjät puheellaan tai muulla ilmaisullaan tuottaa. Käyttäessämme asioista sanoja, liitämme niihin merkityksiä, joita emme ehkä tule arkielämässä sen tarkemmin pohtineeksi. Kuitenkin nuo merkitykset sisältävät oletuksia ja arvostuksia, koska kieli ei ole neutraalia. Usein yhteen asiaan voidaan liittää useita merkityksiä. Merkitykset voivat siis olla olemassa rinnakkain, ollen silti yhtä tosia. Tässä kohtaa mukaan astuu kuitenkin valta. Diskurssit ovat usein sitoutuneena valtaan ja ideologioihin⁷. Valtasuhteet vaikuttavat siihen, mikä merkityssysteemi eli diskurssi saa rakennettua itselleen vahvimman perustan. Vahvalta perustukselta voidaan luoda niin voimakkaita diskursseja, että niitä pidetään kyseenalaistamatta tosina.⁸

Arkipuheessa diskurssi ymmärretään yleensä tietynlaiseksi olemassa olevaksi keskusteluksi tai puhettavaksi. Tutkimuksessa diskurssin määritelmä ei ole kuitenkaan aivan yhtä yksinkertainen. Diskurssi voi ilmetä tutkimusaineistossa säännönmukaisina systeemeinä tai tietyistä näkökulmista syntyvänä merkityksellistämisen tapana. Nämä systeemit ja järjestelmät ovat niitä tutkimuksellisia diskursseja, joiden nähdään rakentavan todellisuuttamme.⁹ Tutkija havaitsee aineistostaan diskursseja, jotka nimetään niiden olemusta havainnollistavalla tavalla, jotta niiden analysointi, käsittely ja ymmärtäminen olisi helpompaa ja näkyvämpää¹⁰. Olennaista tässä määrittelyssä on se, että huomio kohdistuu siihen, miten kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta ja tuottaa erilaisia funktioita. Funktiot tarkoittavat tässä tapauksessa kielenkäytön tuottamia seurauksia, tahattomia tai tahallisia. Kieli on teko, jonka käyttöä seuraa toimintaa.¹¹

Diskurssianalyysissa kontekstuaalisuus on tärkeässä roolissa. Diskurssit eivät elä tyhjiössä, vaan niitä tarkastellessa saa ja pitää ottaa huomioon se tausta, jossa diskurssit elävät.¹² Tutkija pyrkii tunnistamaan aineistosta sosiaalisia ja kulttuurisia kon-

---

⁶ Lähdesmäki 2021, 39; Jokinen ym. 2016.

⁷ Lähdesmäki 2021, 47.

⁸ Jokinen ym. 2016.

⁹ Jokinen ym. 2016.

¹⁰ Lähdesmäki 2021, 42.

¹¹ Suoninen 2016; Lähdesmäki 2021, 47; 51.

¹² Jokinen 2016.

tekstejä. Sosiokulttuurinen konteksti syntyy esimerkiksi luokasta, sukupuolesta, kulttuurista tai koulutuksesta.¹³ Tulkinta siis suhteutetaan tiettyyn aikaan ja paikkaan. Tiettyinä aikoina jotkut diskurssit ovat vallitsevia, mutta ne voivat ajan myötä muuttua tai jopa kadota.¹⁴ Esimerkkinä tästä voidaan todeta, kuinka tällä hetkellä vallitsee romantisoiva diskurssi vanhassa puutalossa elämisestä. Kyseistä diskurssia ei ollut olemassa 1960-luvulla, vaan puutaloihin liittyvät diskurssit olivat suorastaan päinvas-
taiset.

Tässä tutkielmassa aineiston kontekstista on huomioitava se, että lehdistö käytti merkittävää valtaa lukijoihinsa. Samaan aikaan tietyillä lehdillä saattoi olla poliittisia ja taloudellisia intressejä¹⁵, jotka määrittivät sen, kenen ääni sai palstatilaa, tai millaisia juttuja lehteen kirjoitettiin ja missä sävyssä. Aloitin aineiston käsittelyn ja analysoinnin lähiluvun menetelmällä, etsimällä valikoidusta aineistosta yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Jaottelun jälkeen pyrin löytämään kustakin osa-alueesta sille ominaisen diskurssin, jolle annoin sitä kuvaavan nimen. Diskurssien löytämisen ja nimeämisen jälkeen pohdin diskurssien luomia funktioita eli seuraamuksia. Lopuksi kirjoitin auki analyysistä seuranneet johtopäätökset.

2 1960-LUVUN RAKENTAMISESTA

Tässä luvussa käyn läpi tutkielmani teoreettista kontekstia, eli niitä ilmiöitä, joihin tutkielmani aihe kiinnittyy. Olen jakanut teoriataustan Suomen tilanteeseen ja arkkitehtuurissa vallinneisiin näkökulmiin 1960-luvulla. Suomesta kertova alaluku havainnollistaa 1960-luvulla vallinnutta tilannetta asumisen näkökulmasta. Toinen alaluku puolestaan avaa tuolloin vaikuttaneita arkkitehtuuriin ideologioita ja ajanhenkeä.

2.1 Suomi 1960-luvulla

Toisen maailmansodan jälkeisen maatalouden koneellistumisen seurauksena Suomessa alkoi voimakas työvoiman siirtyminen maalta kaupunkeihin.¹⁶ Muuttoliikenteen ja väestön kasvun vuoksi oltiin pulassa asuntojen riittämättömyyden vuoksi. Valtiot ja kunnat siirsivät vastuun asuntojen järjestämisestä perustajaurakoitsijoille luovuttamalla heille merkittävän määrän maa-alueita kaavoitettavaksi ja rakennettavaksi. Perustajaurakoitsijat toimivat taloudellisen hyödyn ja tehokkuuden maksimoi-

---

¹³ Jokinen y. 2016; Lähdesmäki 2021, 29.

¹⁴ Lähdesmäki 2021, 45.

¹⁵ Klami 1982.

¹⁶ Standertskjöld 2011, 10–11.

sen periaatteella, tavoitteenaan minimoida kustannukset. Tämä johti rakennusten sarjatuotantoon sekä insinöörien siirtymiseen arkkitehtien rinnalle talojen suunnittelijoiksi.¹⁷ Taloudellisten intressien lisäksi aikaa leimasi modernismi ja futurismi, johon kuuluivat idealisoivat mielikuvat tulevaisuudesta ja sen tuomista mahdollisuuksista.

Modernismi nousi Suomessa valtaa pitävien suosioon, koska se näyttäytyi tulevaisuutta ja uudistushenkisyyttä manifestoivana ideologiana. Modernismiin kuului sisään leivottuna voimakas tasa-arvoisuus. Tämän vuoksi 1960-luvulle tultaessa asuminen haluttiin muuttaa täysin luokattomaksi ja demokraattiseksi.¹⁸ Uudisrakennus ja uusi kaupunkikuva pyyhkisivät pois sodan tuomat surut. Arkkitehtooninen kehitys turvasi yhteiskunnallisen modernisaation.¹⁹ Suomessa vanhat puutalot edustivat konkreettisesti talonpoikaiselämäntyyliä. Samaan aikaan ne miellettiin osaksi kansallisaatetta, jopa nationalismia, joka puolestaan oli voimakas linkki toisessa maailmansodassa kauheuksia tuottaneeseen kansallissosialismiin. Vasta 1970-luvulla Suomessa alettiin kyseenalaistaa ajatusta siitä, että kaikki klassismiin viittavaa arkkitehtuuri olisi niaaus fasismille²⁰.

Sodan jälkeen katse oli luotava eteenpäin. Oli oltava uudistushenkinen ja uskottava parempaan huomiseen. Menneisyyttä ei sopinut kaivata tai ihannoida. Futuristisissa haaveissa tulevaisuus näyttäytyi valoisana, tehokkaana ja hygieenisenä elämänä uudessa, modernissa talossa. Moderni ja hyvin varusteltu kerrostaloasunto olikin tuolloin monen perheen unelma²¹, tai ainakin se pyrittiin myymään sellaisena luomalla mielikuvia ihanteellisesta elämästä, jota ihmisten tulisi tavoitella.

Modernististen tavoitteiden saavuttamisessa apuun riensi "saneeraus". Asuinalueet oli päästävä saneeraamaan eli parantamaan niiden tehokkuutta, hygieenisiä oloja ja alueen liiketeknisiä ominaisuuksia.²² Taustalla vaikutti kapitalismi ja kasvaneen elintason mukanaan tuomat vaatimukset, kuten lisääntyneiden henkilöautojen vaatima tila. "Saneerausalittiutta" puolestaan lisättiin tietoisesti nopeuttamalla olemassa olevan rakennuskannan rappeutumista eli "saneerauskypsyttä". Saneerausalittiutta tehostettiin uudisrakentamiselle annetulla tuella ja rahoituksella sekä vanhaan rakennuskantaan kohdistuvalla verorasituksella. Saneerauksen mahdollisuudella vihjailemalla puolestaan vaikutettiin siihen, että vanhojen talojen asukkaat saataisiin myötävaikuttamaan asiaan. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että saneerausmielikuvien johdosta asukkaat ja omistajat lakkasivat ylläpitämästä ja huoltamasta asuntojensa kuntoa. Näin rakennus ajautui luontevasti siihen kuntoon, että ainoaksi vaihtoehtoksi jäi purkaminen.²³

---

¹⁷ Standertskjöld 2011, 28.

¹⁸ Saarikangas 2002, 9.

¹⁹ Koho 2003, 212.

²⁰ Koho 2003, 40.

²¹ Standertskjöld 2011, 28.

²² Helander & Sundman 1972, 33–35.

²³ Helander & Sundman 1972, 36–37.

Teknologian ja talousajattelun lisäksi asumiskysymykseen vaikutti kaunis ajatus siitä, että kansalaisten asumisoloja haluttiin parantaa. Paradoksaalisesti purettavista taloista häädetyillä asukkailla ei kuitenkaan ollut varaa vanhan kodin tilalle ilmestyneeseen uutuuttaan hehkuvaan asuntoon.²⁴ Tasa-arvoihanteesta huolimatta yksilön etu oli vähemmän tärkeä kuin kollektiivinen hyvinvointi²⁵.

2.2 Arkkitehtuuri ja modernismi

1960-luvulla arkkitehtuurissa arvostettiin vähäeleisyyttä, rationaalisuutta sekä materiaalien ja rakenteiden korostamista. Suosittiin betonia, rakenteiden esille jättämistä ja moduuliajattelua. Tyyliuuntana vallitsivat strukturalismi ja konstruktivismi, jotka olivat sukua 1930-luvulla suosioon tulleen funktionalismille.²⁶ Funktionalismi oli kuitenkin tässä vaiheessa jo auttamatta vanhanaikaista, minkä seurauksena muun muassa Alvar Aaltoa ja Reima Pietilää syytettiin elitismistä ja liiallisesta taiteellisuudesta²⁷. Arkkitehtuurin ylevät arvot joutuivat sivuutetuiksi, kun poliittiset ja taloudelliset tekijät painoivat vaakakupissa enemmän kuin antiikin ihanteet. Ajateltiin, että rakennusten on tyydytettävä ennen kaikkea fyysiset tarpeet. Toisaalta ideologisuus ei ollut kuollut, sillä arkkitehtien keskuudessa vallitsi voimakas tulevaisuuteen suuntautuneisuus ja menneisyyden unohtamisen konsensus. Modernistinen oikeaoppisuus oli tärkeää arkkitehteille, joka ilmeni esimerkiksi tasakattojen suosimisena. Muut vaihtoehdot nähtiin amatöörimäisenä populismina ja arkkitehtonista laatua heikentävinä.²⁸

Asuntopulan ja rakennustekniikan kehityksen myötä rakentamista leimasi edullisuus ja nopeus. Rakennetut talot olivat kookkaita ja niiden julkisivut teollisesti valmistettuja. Tästä seurasi toinen toistaan muistuttavien rakennusten nopea nouseminen tiiviiseen asemakaavaan.²⁹ Ihanteena oli suorakulmainen, tiivis ja tehokas kaupunki. Edellisellä vuosikymmenellä suosittu luonnonläheisyys ei puhutellut enää asuinalueiden suunnittelussa.³⁰ Puiset asuntoalueet haluttiin korvata kivisillä tai betonisilla kerrostaloilla³¹. Puuhun rakennusmateriaalina suhtauduttiin yleisesti väheksyen ja taloudellisen kehityksen uskottiin toteutuvan kivitaloissa³². Futurismiunelma ei mahtunut puutalokortteleihin ja kauppaloihin.

---

²⁴ Helander & Sundman 1972, 79–80.

²⁵ Saarikangas 2002, 502.

²⁶ Standertskjöld 2011, 19.

²⁷ Standertskjöld 2011, 21–22.

²⁸ Koho 2003, 32–35; 10; 193.

²⁹ Standertskjöld 2011, 16–17.

³⁰ Standertskjöld 2011, 14–16.

³¹ Helander & Sundman 1972, 45.

³² Helander & Sundman 1972, 122.

1960-luvulla modernismi ja rakennusteollisuus vähättelivät arkkitehtuuriin ja rakennuksiin liittyviä tunteita³³. Sentimentaalinen menneisyyteen kaipailu nähtiin turhanpäiväisenä ja rationaalisuuden vastaisena. Menneiden aikojen puoleen kääntymisen oli sama kuin olisi avannut oven myös menneisyyden poliittisille arvoille ja ideologioille. Perinne kätteli nationalismia, jonka käsipuolella kulki fasismi. Toisen maailmansodan jälkeinen modernismi oli arkkitehtuurin ase kansallissosialismia vastaan. Perinteen osuutta arkkitehtuurissa tutkineen Timo Kohon mukaan modernismi edusti totuutta, tekniikan kehitystä, demokratiaa, tasa-arvoa, yksilön vapautta ja ta-
loudellisuutta. Traditio sen sijaan oli ideologisesti vaarallista.³⁴

Tasa-arvoisista ihanteista huolimatta sukupuolen merkitys ilmenee modernistisessä arkkitehtuurissa, ei vain sukupuolille suunnatuissa tiloissa, vaan myös siinä, mitä sukupuoli edustaa. Samoin kuin pukeutumisessa, myös arkkitehtuurissa maskuliinisuus edusti ajattomuutta, pysyvyyttä ja yleispätevyyttä. Arvoja, joita kohti myös moderni arkkitehtuuri pyrki. Feminiinisyys puolestaan edusti koristeellisuutta ja turhamaisuutta. Moderni ajattomuus arkkitehtuurissa syntyi korostamalla maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä, kuten yksinkertaisuutta ja rationaalisuutta poistaen samalla kaikki feminiiniseksi mielletyt, turhanpäiväiset ja teennäiset ominaisuudet, kuten naamioitumisen, pynttäytymisen ja vaihtelevuuden.³⁵ Kauneus sai väistyä rationaalisuuden ja käytännöllisyyden tieltä³⁶. On hieman nurinkurista, kuinka modernismi kaikessa moderniudessaan pyrki pyyhkimään pois historiallisuuden ja mielellään kaiken mahdollisen menneisyydestä muistuttavan. Silti sen ”maskuliininen” rationaalisuus on täysin yhteneväinen antiikissa vallinneen sukupuolijaottelun kanssa, jossa mies on järkevä ja harkitseva, kun taas nainen on tunteidensa vietävissä oleva tuuliviiri³⁷.

3 KOLME DISKURSSIA

Tämä luku käsittelee niitä diskursseja, jotka tunnistin aineistosta. Nimesin diskurssit yksinkertaistettuina kehityksen, rappingin ja perinteen diskursseiksi. Seuraavaksi esittelen tarkemmin löytämäni diskurssit ja arvioin niiden tuottamia funktiota eli seurauksia.

---

³³ Koho 2003, 193.

³⁴ Koho 2003, 50–52.

³⁵ Saarikangas 2002, 478–479.

³⁶ Lahtinen 2009, 22.

³⁷ Kivistö 2013, 40–73.

3.1 Kehitys

Kehityksen diskurssi oli selkeästi laajin diskurssikategoria. Kehityksen diskurssi käsittää kaikki käytännöllisyyteen, tehokkuuteen, uudistamiseen tai parantamiseen viittaavan ajattelun. Tässä aineistossa vahvasti yleisin diskurssi oli siis kehua uusien talojen paremmuutta käytännöllisistä syistä. Näissä artikkeleissa korostettiin lämmityksen tehokkuutta, vesiviemärien mahdollisuuksia ja yleisesti tehokkaampaa asumista. Syy, miksi kyseinen diskurssi on aineistossani valta-asemassa, johtunee aineistosta. Sanomalehdissä ei tyypillisesti mehusteltu arkkitehtuurilla tai toisaalta sentimentaalisilla arvoilla, vaan keskityttiin asiaan.

Rauno Lahtisen mukaan 1960-luvulla sanomalehdissä ei juuri surtu purettuja puutaloja, vaan iloittiin asumismukavuuden parantumisesta. Uusien kerrostalojen valmistuttua niitä esiteltiin sanomalehdessä saatesanoilla, jotka korostivat Turun kaunistumista jokaisen uuden rakennuksen myötä.³⁸ Samoin julistaa Suomen Sosiaalidemokraatti (26.1.1960):

Seitsemän vuoden kuluttua on Helsinki huomattavasti kauniimpi kuin tänään. Siihen mennessä on näet kaikkien röttelötalojen tilalla oltava uudisrakennus ja epätehokkaassa käytössä olevat tontit on niin ikään rakennettava.

Kehityksen diskurssissa korostuivat tyypilliset, ajanhengen mukaiset, asumiseen liitetyt arvot, kuten jo aiemmin mainittu käytännöllisyys, tehokkuus, rationaalisuus, edistyksellisyys, hygienian tärkeys ja yleinen luotto siihen, että uusi on kategorisesti aina parempi kuin vanha. Uusi Suomi (30.4.1964) kirjoitti Pietarsaaren muutoksista seuraavasti:

Pietarsaaren keskusta on ollut matalarakenteista ja jotenkin sekavannäköistä. -- Muutos koskee myös pohjoista kaupunginosaa, joka on nykyisin täynnä yksikerroksisia, vanhanaikaisia ja rumia taloja. Parhailtaan laadittava saneeraussuunnitelma on perustana uudelle arkkitehtuurille.

Rationaalisuuden ihannointi ilmeni myös siinä, että rakennusten säilyttämisen puolesta puhuvat leimattiin uudistusvastaisiksi ja historian palvelijoiksi tai "risuparroiksi", "hempeilijöiksi" ja "vauhottajiksi".³⁹ Toisin sanoen purkamisten vastustaminen kehystettiin turhuudeksi ja tunteelliseksi menneisyydessä kieriskelyksi tai jopa mielenterveyden häiriöksi. Malliesimerkki diskurssista on Suomen Kuvalehdessä julkaistu vastine (20.05.1967) aiemmin julkaistuun mielipidekirjoitukseen:

---

³⁸ Lahtinen 2009.

³⁹ Lahtinen 2009, 40; Klami 1982, 83.

Tunneseikkoihin on turha vedota. Kenenkään sielu tuskin saa lähtemätöntä traumaa vanhan talon purkamisesta. Tahi jos saa, ei tällainen yksilö ole tarkoitettu tämän yhteiskunnan eläjäksi. Kulttuuri ja hengenviljely ei viiriä yhtään voimakkaammin, vaikka hukkuisi vanhoihin rakennuksiin. Moraalimme ei varmaankaan kaadu vanhojen talojen mukana. Turisteja ei ilmaannu Suomeen yhtään kappaletta katselemaan meidän sata tai korkeintaan pari sataa vuotta vanhoja rakennuksia--.

Kehityksen diskurssin luomassa maailmassa uusi oli ehdottomasti se, mihin pyrittiin kaikin mahdollisin keinoin. Tällaisen diskurssin yleisyys sanoma- ja aikakauslehdissä johti epäilemättä siihen, että uutuuden tavoittelusta tuli normi, jonka kieltämisestä saattoi seurata radikaaleimmillaan mielenterveyden kyseenalaistamista tai vähintään tuomitseminen ylitunteelliseksi vouhottajaksi.

Kirsi Saarikangas on tutkinut puhtauden estetiikkaa. Bakteerit olivat tulleet tieteen kehittymisen myötä ihmisten tietoisuuteen 1800-luvun lopulla. Oli tärkeää, että pinnat olivat koristelemattomia ja näin ollen helposti puhdistettavia.⁴⁰ Puhtauden estetiikkaan kuului vaaleus, auringonvalo ja raitis hengitysilma eli saneerauksen mukaisesti hygieenisten olojen parantaminen⁴¹. Vanhojen rakennusten sokkeloiset ja hämärät huoneet edustivat auttamatta terveydelle haitallisia elinoloja ja jopa rappiota.⁴²

3.2 Rappio

Rappion diskurssi oli useassa lehtijutuissa taustaaäänenä, mutta osassa myös keskeisimmässä roolissa. Diskurssia edustavissa artikkeleissa vanhat talot kuvattiin usein jonkinlaisina paheellisuuden tyyssijoina ja paikkoina, jossa sosiaaliset ongelmat saivat hedelmällisen kasvualustan kukoistaa ja levitä ympäristöönsä. Moni kehityksen diskurssin alle asetettu artikkeli sisälsi myös vienoja viittauksia vanhojen talojen rappiointuneeseen ulkomuotoon, joiden korjaamiseen ei tuntunut löytyvän edes näennäistä motivaatiota. Vanhoista taloista ja niistä koostuvista asuinalueista kirjoitettaessa saatettiin maalailta kuva ränsistyneistä piharakennuksista ja masentavista kortteleista, joissa asusti alhainen moraalinen ja valtaväestön hyljeksimät vähemmistöt. Tuomittavien rakennusten paheksuminen loi myös tilaa rasismille. Tiettyjen vähemmistöjen kodit joutuivat erityisen tuomitsevan katseen kohteeksi. Helsingin Sanomat (25.11.1961) kirjoittaa seuraavassa lainauksessa Malmin tilanteesta. Samaisessa artikkelissa rapputuneisuuden yhdistetään tieto siitä, että alueella asuu romaneja.

---

⁴⁰ Lahtinen 2009.

⁴¹ Saarikangas 2002.

⁴² Lahtinen 2009, 13–14.

Malmi näyttää harmaana, koleana ja sateisena marraskuun päivänä alikehittyneeltä kirkonkylältä. Kuraisia ja rapaisia teitä ja kujia riittää loppumattomiin, rapistuneet rakennukset ja siellä täällä näkyvät röttelöryhmät näyttävät entistäkin murheellisemmilta--.

1800-luvulla itävaltalainen arkkitehti Adolf Loos esitti, että ornamenttiikka on yhteydessä rikollisuuteen. Loos perusteli kantaansa sillä, että rikolliset koristelevat itseään tatuoinnein. Samoin ajateltiin niin sanottujen primitiivisten⁴³ kulttuurien edustajista. Ornamenttiikka oli siis alaluokkaista, kun taas ylemmän luokan olisi pysyttävä kaukana siitä. Loos uskoi, että mitä kehittyneempi kulttuuri, sitä vähemmän se tuottaa ympäristöönsä koristelua ja ornamenttiikkaa.⁴⁴ Ajatus on tietenkin rasistinen ja koloonialismia tukeva teoria, jolla perusteltiin länsimaisten kehittyneisyyttä verrattuna muuhun maailmaan. 1900-luvun alussa modernismin kantaisä Le Corbusier kehitti Loosin ajatusta ja liitti ornamenttiikan esiteolliseen maailmaan, jota demokratia ja tasa-arvo eivät olleet vielä tavoittaneet.⁴⁵ Voitaneen siis sanoa, että koristeellisuus, joka suomalaisessa 1800- ja 1900-lukujen vaihteen arkkitehtuurissa on nähtävissä, oli modernismissa helppo yhdistää johonkin ala-arvoiseen ja epähaluttavaan elämäntyyliin. Vielä paikallisempi esimerkki meille suomalaisille lienee slaavilaisuus, jonka kulttuuriperintöön kuuluu tyypillisesti runsas koristeellisuus ja värikkyyys. Toisen maailmasodan jälkeen suomalaiset halusivat erottautua itänaapuristaan ja tehdä eroa venäläiseen kulttuuriin.

Vanhoissa, rapistuneissa puutaloissa asuivat yhteiskunnan vähäosaiset. Purkuvimman taustalla vaikutti myös ajatus siitä, että sosiaaliset ongelmat voidaan poistaa hävittämällä niiden fyysinen ympäristö, eli ne asuinalueet, joilla sosiaaliset ongelmat ilmenivät. Jo valistuksen ajalta lähtien on uskottu, että ympäristöä parantamalla parannetaan myös yhteiskuntaa. Tämä uskomus voimistui funktionalismin toimesta. Vanhoissa rakennuksissa sosiaalinen ja henkinen rappeutuneisuus konkretisoitui röttelöinä ja vanhanaikaisina puutaloina. Tästä esimerkkinä on Ilta-Sanomissa (8.3.1963) nimimerkin Röttelöt alas kirjoittama mielipidekirjoitus:

Viime päivien verityöt ovat taas kerran vakuuttavasti osoittaneet, että kaatumaisillaan olevat taloröttelöt muodostavat levottomille ja rikollisille aineksille hyönteisvapaikan ja varsinaisella kaupunkialueellakin. Eikö vihdoinkin jo pelkästään turvallisuuksijistä saataisi tällaisia levottomuudenpesiä revityksi?

---

⁴³ Käsité ei ole nykyään missään nimessä korrekti saati sitten kuvaava. Käytän sitä tässä Loosin ajatusmaailman hahmottamiseksi.

⁴⁴ Lubbock 1995, 302.

⁴⁵ Lubbock 1995, 308.

Funktionalismi toi uudella tavalla esiin puhtauden estetiikan. Puhtaus ja sitä myöten hygieenisuus ulottuivat kaikille elämän osa-alueille, ollen kaiken modernin toiminnan tavoitteena.⁴⁶ Vaikka hygieenisyyden pakkomielteen juuret ovat 1800-luvulla ja erityisesti 1900-luvun alkuvuosikymmenien funktionalismissa, on selvää, että 1960-luvulla nämä tavoitteet saivat aivan uutta pontta. Maisteri Heikki Hilpi kirjoittaa Uusi Suomessa (20.5.1963) järkytyksestään kierreltyään Espoon Leppävaarassa:

--Kesä tulee. Luonto puhkeaa vihreyteensä. Lakaiseeko puhdistava luuta röttelöt ja tunkiot pois maisemaa turmelemasta, yleistä hygieniaa pilaamasta, kertomasta ihmiselle annetun kauneusaistin romuttumisesta!

Maallikoiden rappiopelon lisäksi arkkitehdit tai muut asiantuntijat saattoivat leimata vanhan rakennuskannan ”rappiokauden” arkkitehtuurin edustajiksi. Rappiokaudella viitattiin 1800-luvun tyylliseen suuntaukseen, jolloin suosittiin historismia eli menneisyyden tyylien uudelleen lämmittelyä. Tämä oli tulevaisuusorientoituneelle ja historian kieltävälle modernistille kauhistus.⁴⁷

Rappion diskurssi synnytti ja ylläpiti mielikuvia huonokuntoisista vanhoista taloista, joissa ei voinut asua kunniallista väkeä. Lisäksi diskurssi huonokuntoisissa ”röttelöissä” asuvista rikollisista ja yhteiskunnan vähäosaisista sai monet välttelemään vanhoja taloja, jottei kyseisestä diskurssista tulisi osa oman elämän narratiivia.

3.3 Perinne

Valtavirralla on aina olemassa vastaääni. Aiemmin esitellyistä diskursseista huolimatta 1960-luvulla oli keskustelua myös vanhojen talojen säilyttämisestä, mistä kertoo omaa tarinaansa ne sodat, joita käytiin talojen säilyttämisen puolesta taistelevien ja rakennuttajien välillä. Luultavasti tähän diskurssiin olisi löytynyt enemmänkin näyttöä, jos aineiston haussa olisi keskitytty tiettyyn, tunnettuun purku-uhan alla olleeseen rakennukseen tai alueeseen. Esimerkiksi Helsingissä Käpylän puutaloalueen purkamisesta ja toisaalta säilyttämisestä käytiin runsaasti keskustelua, josta Aura Kivilaakso kirjoittaa artikkelissaan⁴⁸. Koska tämän tutkielman aineisto koostui varsin yleisellä tasolla kirjoitetuista lehtijutuista, olivat myös tämän diskurssin artikkelit yleisellä tasolla kirjoitettuja.

Perinteen diskurssiin liittyy käsityön ja persoonallisuuden ihannointi, jota ajan massatuotannolla oltiin menettämässä. Lisäksi perinteen diskurssissa olennaisena

---

⁴⁶ Saarikangas 2002, 44; 48–49.

⁴⁷ Lahtinen 2009, 53.

⁴⁸ Kivilaakso 2013, 214–238.

osatekijänä oli kulttuuriperintö ja sen säilyttämisen tärkeys sekä esteettiset kokemukset, joita perinteinen rakennuskanta herättää. Nimimerkki Ääni kadulta kirjoitti Suomen Kuvalehteen (28.5.1966) mielipidekirjoituksen:

Romukoppaanko? kysyttiin lehtenne pääkirjoituksessa numerossa 15 ja samalla kerrottiin miten monet vanhat rakennukset ovat jälleen uhattuja. Tätä ei tavallinen kansalainen voi käsittää. Yleisillä varoilla koulutetaan nuorisoa, annetaan heille oppia ja tietoja, mutta jossakin kohdassa kai opetukseen jää aukko. Nim. Siinä, jossa neuvottaisiin kunnioittamaan vanhoja kulttuuriarvoja. Ja niitähän monet vanhat talomme edustavat. –

Kuten aiemmin mainittu, 1960-luku oli kuitenkin hiljaista aikaa purkamisten vastustajien osalta. 1970-luvulle tultaessa ympäristösuojelu alkoi kuitenkin lisääntyä ja Suomessa inspiroiduttiin Tukholmassa pidetyistä mielenosoituksista. Rakennuksia alettiin suojella pikkuhiljaa enemmän, mutta keinot olivat varsin tehottomia. Kuitenkin asenteet muuttuivat pikkuhiljaa, ja puutalotkin alkoivat näyttäytyä siedettävänä asuinpaikkoina, jopa viihtyisinä ja turvallisina sekä lapsiperheille sopivina.⁴⁹ Näyttelijä Rauha Rentola hyödynsi valtaansa käyttämällä saavuttamaansa mediatilaa Elokuva-aitta -lehdessä (1.9.1964):

Menin viime kesänä lomalle Vimpeliin seudulle, josta sukuni on peräisin, ja näin siellä ihastuttavan, vanhan kylän, jonka jokaisessa jyhkeässä talossa oli mennän patina niin aitona ja elävänä, että melkein kuulin ihmisten sadankin vuoden takaa puhuvan näissä taloissa. Ja näitä taloja revittiin siellä maan tasalle, jotta niiden paikalle rakennettaisiin uusia, persoonattomia, kylmiä asuntoja. Silloin minun sisuni kiehahti ja päätin, että jotakin oli tehtävä. Tuo purkaminen oli estettävä.

Perinteen diskurssin vaikutus ja teot ovat näkyneet siinä, miten purkamisia alettiin vastustaa. Diskurssi vaikutti siihen, että yksimielinen uudistushegemonia alkoi sortua, ja vanhojen talojen puolustajatkin pääsivät ääneen. 1980-luvulle tultaessa modernismin ihanteet alkoivat kuihtua kasaan ja postmodernismin hengessä rakentamiseen ja arkkitehtuuriin liittyvät ajatukset alkoivat muuttua. Tehokkuuden ja uudistushenkisyyden vierelle mahtui nyt myös arkkitehtuuriin liittyvät tunteet ja menneisyyden läsnäolon hyväksyminen.⁵⁰

---

⁴⁹ Lahtinen 2009, 60–62; Klami 1982.

⁵⁰ Koho 2003, 193.

4 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkielman perusteella voidaan sanoa, että valtaosa vanhoja taloja käsittelevistä lehtiartikkeleista oli negatiivissävytteisiä. Usein artikkelin pääpaino oli upeissa, futuristisissa tulevaisuuskuvin, joiden toteutumiseksi vanhat rakennukset oli hävitettävä. Julkista diskurssia leimasi toivottomuus vanhoja rakennuksia kohtaan. Vanhoissa taloissa asuvia lapsiperheitä sääliteltiin ja purkupäätöksiä perusteltiin luomalla mielikuvia paremmasta elämästä. Vastaääniäkin löytyi, mutta niiden osuus oli vielä 1960-luvulla melko pientä.

Vastaus kysymykseen siitä, kuinka suuri osa kansalaisista lopulta tuki tai vastusti rakennuskannan uudistusta, ei ole varmaa. Selvää on kuitenkin se, että julkinen keskustelu ja sen tuottamat diskurssit vaikuttivat asiaan. Osa sisäisti perustelut, joiden mukaan rakennukset oli purettava yhteisen hyvän nimissä. Osa taas vastusti tätä, mutta oli varsin aseeton vaikuttamaan keskustelujen kulkuun. Myös 1960-luvulla arvostettiin ja haluttiin suojella rakennuskulttuuriperintöä. Kuitenkin esteettisten tai kulttuurihistoriallisten arvojen ohi meni kehitysihannointi, joka oli aikakauden vallitseva teema. Tulevaisuususkolla ei ollut mitään rajoja tai esteitä. Ja jos olikin, ne täytyi purkaa pois. Haluttiin helpompaa elämää ja parempia oloja.

Näiden unelmien syntymiseen vaikuttivat aiheen ympärillä vallinneet diskurssit. Median kirjoittamat lehtijutut rappioituneista puutalokortteleista ja uusien asuintalojen kyseenalaistamattomasta paremmuudesta vaikuttivat varmasti kansalaisten ajatuksiin siitä, mitä he asumiseltaan toivoivat. Kyseisen diskurssin syntymiseen ovat puolestaan vaikuttaneet ne poliittiset päätökset, jotka ovat johtaneet siihen, että saneerausaltiutta on haluttu omaehtoisesti lisätä. Se, mikä taas on vaikuttanut poliittisiin päätäjiin, ovat taloudelliset syyt, suhmurointi ja hyvävelijärjestelmät⁵¹. Epäilemättä lehdistö käytti hyväkseen valta-asemaansa hiljentääkseen tiettyjä ääniä omaksi hyödykseen. Antti Manninen kirjoittaa teoksessaan *Puretut talot: 100 tarinaa Helsingistä*, kuinka moni rakennus sai lähteä kaikessa hiljaisuudessa. Vasta 1970-luvulla purkutöitä alettiin vastustaa systemaattisemmin.

On hyvä muistaa, että monessa tilanteessa vanhan purkaminen ja uusien kotien rakentaminen on ehdottomasti ollut hyvä ratkaisu. Uudistushenkisyyttä on kiittäminen siitä, että Suomi muuttui köyhästä maasta hyvinvointivaltioksi, puhumattakaan demokratian ja tasa-arvon tavoitteista. Menneiden aikojen päätöksiä kritisoidessamme putoamme vähän liiankin helposti anakronismin ansaan. Anakronismissa tulkitsemme ja arvioimme menneisyyttä nykyajan lähtökohdista käsin. Anakronismi ei

---

⁵¹ Klami 1982.

ole hyödyllinen tapa lähestyä aihetta, jos haluamme todella ymmärtää, vaikka menetetyn kulttuuriympäristön kadotus kuinka särkisi sydäntämme.

Vuonna 2023, vallitsevasta maailmantilanteesta huolimatta, elämme täällä Suomessa hyvin yltäkylläistä elämää. Suurin osa suomalaisista on keskiluokkaisia ja niin etuoikeutettuja, että esimerkiksi elämä vanhassa talossa vailla mukavuuksia tuntuu kiehtovan eksoottiselta seikkailulta. Nykyihminen saattaa luoda itselleen romanttisen narratiivin, jossa ”hyppää pois oravanpyörästä” eläen omavaraisesti ja vapaana vanhassa puutalossa. Takaisin luontoon! 1960-luvulla tämä ei kuitenkaan ollut erityisen suosittu ihanne, vaan luonnosta oli päästävä mahdollisimman kauas. Lisäksi uskottiin, että Suomen väestömäärä kasvaa eksponentiaalisesti ilman ylärajaa massiivisiin lukuihin. Kehitykselle ja taloudelliselle kasvulle ei nähty loppua.

Esteettiset mieltymykset kulkevat sykleissä. Arkkitehdit ovat usein eteenpäin katsovia ja tavoittelevat uuden muotokielen luomista. Samalla mennyttä rakennustyyliä paheksutaan. Kuitenkin kun tarpeeksi aikaa on kulunut, alkaa aiemmin vierokuttu tyyli näyttää taas miellyttävältä, ja jo purettujen aikalaisten menetystä harmitellaan. 1970-luvun omakotitalot ovat tällä hetkellä erityisen suosittuja, vaikka vielä jokin aika sitten niitä pidettiin täysin toivottomina. Onko kyse nostalgiasta, joka palauttaa meidät menneiden vuosikymmenien rakennuskannan pariin? Vai onko uuden sukupolven helpompi ihastua tyyliin, jota aiempi ikäluokka ei ole luonut? Ihmiskuntahan perinteisesti tekee pesäeroa juuri edeltäneeseen sukupolveen.

Ehkä uuden sukupolven on helpompi nähdä talo vain rakennuksena, ilman sen kantamia historiallisia merkityksiä, jotka voivat vanhemmille ihmisille olla liian kiipeitä. Arkkitehtuurin sisältämät merkitykset eivät ole kuitenkaan stabiileja, vaan ne kerrostuvat ajan kuluessa, käyttäjiensä mukana⁵². Rakennukset eivät siis kanna ikuisesti mukanaan niitä arvoja, joita ne syntyessään ovat edustaneet. Onkin kiinnostavaa nähdä, millaisia merkityksiä tällä hetkellä vaarassa olevat 1960-luvun lähiörakennukset tulevaisuudessa saavat. Jatkotutkimusta voisi tehdä esimerkiksi juuri tiettyjen aikakausien arkkitehtuurin kantamista merkityksistä sekä niistä syistä, jotka saavat meidät aika ajoin katsomaan rakennuksia täysin uudella tavalla.

---

⁵² Saarikangas 2002, 17.

LÄHTEET

Alkuperäisaineisto

- Elokuva-aitta. "Säästäkää Pohjanmaan vanhat talot". 1.9.1964, nro 18, s. 8. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1736404?page=8>
- Elokuva-aitta. "Boksin kevätmeikki". 1.3.1965, nro 6, s. 38–39. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1735800?page=38>
- Helsingin Sanomat. "Ruskeasuolaisten hartain toive – oma kansakoulu". 19.10.1960, nro 284, s. 14. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2533853?page=14>
- Helsingin Sanomat. "Malmin tulevaisuus riippuu viemäreistä". 25.11.1961, nro 319, s. 18. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2540097?page=18>
- Helsingin Sanomat. "Syntykö muoto itsestään". 9.7.1965, nro 181, s. 18. Luettu 12.12.2022. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2550499?page=18>
- Helsingin Sanomat. "Vanhasta Raahesta ennustetaan kaupunkikuvan häpeäpilkkua". 17.2.1968, nro 46, s. 10. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2555539?page=10>
- Helsingin Sanomat. "Kainuun kauneusvirheet". 26.9.1968, nro 261, s. 8. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2546055?page=8>
- Ilta-Sanomat. "Naapurinkanta". 8.3.1963, nro 57, s. 3. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2388329?page=3>
- Ilta-Sanomat. "Lukijan ääni". 12.3.1963, nro 60, s. 3. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2388218?page=3>
- Ilta-Sanomat. "Kuopion romanttiset rännikadut muuttavat luonnettaan". 23.12.1965, nro 296, s. 8–9. Luettu 17.1.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2393337?page=8>
- Suomen Kuvalehti. "Kesän suussa Lahdessa". 28.5.1960, nro 22, s. 36–37. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145304?page=36>
- Suomen Kuvalehti. "Syrjäsilmin". 9.12.1961, nro 49, s. 27–29. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145173?page=28>
- Suomen Kuvalehti. "Puheenaiheita". 20.5.1967, nro 20, s. 45. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145832?page=45>
- Suomen Kuvalehti. "Kirjeitä toimittajalle". 28.5.1966, nro 21, s. 5. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145784?page=5>
- Suomen Kuvalehti. "Ihmeelliset pilvet jne". 3.6.1967, nro 22, s. 30–31. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145830?page=30>
- Suomen Kuvalehti. "Onnellisia naisia". 14.10.1967, nro 41, s. 59. Luettu 7.2.2023. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1145853?page=59>

Suomen Sosialidemokraatti. "Helsinki: 300 röttelötontille uutta seitsemän vuoden kuluessa." 26.1.1960, nro 24, s. 1. Luettu 17.1.2023.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2538401?page=1>

Suomen Sosialidemokraatti. "Talovanhukset - Helsingin asunto-olojen varjopuolena". 9.6.1960, nro 154, s. 11. Luettu 17.1.2023.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2542639?page=11>

Suomen Sosialidemokraatti. "Malmi nyhjäyttää laiminlyötynä". 25.11.1961, nro 319, s. 1-2. Luettu 17.1.2023.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2543592?page=1>

Suomen Sosialidemokraatti. "Kuinka on kotiseututyön laita?". 31.5.1964, nro 145, s. 7. Luettu 12.12.2022.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2167405?page=7>

Uusi Suomi. "Ei Klondykesta vaan Leppävaarasta". 20.5.1963, nro 136, s. 21. Luettu 17.1.2023.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2129607?page=21>

Uusi Suomi. "Vanha ja uusi lyövät kättä teollistuvassa Pietarsaaressa". 30.4.1964, nro 117, s. 15. Luettu 12.12.2022.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2130293?page=15>

Uusi Suomi. "Kunnalliskiihari". 2.7.1964, nro 175, s. 6. Luettu 17.1.2023.
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2130273?page=6>

Tutkimuskirjallisuus

Hankonen, J. 1994. *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta : suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla*. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Arkkitehtuurin osasto.

Helander, V. ja M. Sundman. 1972. *Saneeraus suomalaisessa kaupungissa*. Helsinki: Asuntohallituksen tutkimus- ja suunnittelutoimisto, sarja A:5.

Hirsjärvi, S., P. Remes & P. Sajavaara. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi

Holmila, P. 2022. "Asiantuntijat: Taloja ylikorjataan ja puretaan Suomessa aivan liikaa - Nyt vaarassa ovat 40-vuotiaat talot". Helsingin Sanomat. Luettu 3.4.2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009154687.html>

Jokinen, A., K. Juhila & E. Suoninen. 2016. *Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Kivilaakso, A. 2013. "Arvokeskustelua elämän ja suojelun ympäristöissä". Teoksessa *Mitä on kulttuuriperintö?*, toimittaneet Outi Tuomi Nikula, Riina Haanpää & Aura Kivilaakso. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kivistö, S. 2013. "Kirjallisuus". Teoksessa *Mitä jokaisen tulee tietää antiikista: Kreikka & Rooma*, toimittaneet Sari Kivistö ja H. K. Riikonen. Helsinki: Avain.

Klami, H. 1982. *Turun tauti: kansanvallan kriisi suomalaisessa ympäristöpolitiikassa*. Juva: WSOY.

Koho, T. 2003. *Menneisyyden muistikuvat: perinne nykyajan arkkitehtuurissa*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Kunelius, R., E. Noppari & E. Reunanen. 2009. *Media vallan verkoissa*. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö.

- Lahtinen, R. 2009. *Turun puretut talot*. Turku: Turun yliopisto.
- Lubbock, J. 1995. *The Tyranny of Taste: The Politics of Architecture and Design in Britain, 1550–1960*. Paul Mello Centre for British Art by Yale University Press in New Haven and London.
- Lähdesmäki, T. 2021. "Diskurssianalyysi taiteen tutkimuksen menetelmänä". Teoksessa *Taidetta tutkimaan: menetelmiä ja näkökulmia*, toimittaneet Annika Waenerberg ja Satu Kähkönen. Jyväskylän yliopisto.
- Manninen, A. 2005. *Puretut talot: 100 tarinaa Helsingistä*. Helsinki: Helsingin Sanomat.
- Mölsä, S. 2019. "Kirja-arvostelu: Turun tauti voi edelleen hyvin". *Rakennuslehti*. Luettu 3.4.2023. <https://www.rakennuslehti.fi/2019/01/kirja-arvostelu-turun-tauti-voi-edelleen-hyvin/>
- Saarinkangas, K. 2002. *Asunnon muodonmuutoksia: puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Standertskjöld, E. 2011. *Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980*. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Suoninen, E. 2016. "Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen". Teoksessa *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*, toimittaneet A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen. Tampere: Vastapaino.